

1934 ✓
HÜTZT DIE SOWJETUNION

John Heartfield

CECBIT

N 29

КЛАСИЧНУ ХУДОЖНЮ ЛІТЕРАТУРУ УКРАЇНСЬКИХ ТА СВІТОВИХ ПИСЬМЕННИКІВ МАСА ПРИЙМАЄТЬСЯ ПЕРЕДПЛАТА НА ТВОРИ УКРАЇНСЬКИХ ТА СВІТОВИХ ПИСЬМЕННИКІВ

Леся Українка.—Повне видання творів. За загальною редакцією Б. Якубського. Збірка складається з 10 томів. Вийшло з друку 6 томів. Все видання вийде протягом 1929 р. Передбачається випустити додатково ще 2 томи):
Ціна за 10 томів без палітурок—15 крб. 30 коп. В 10 міткалевих палітурках—21 крб. Завдаток—3 крб.

М. Кобилянський.—Повне видання творів. Редакція тексту Ам. Лебедя. 7 томів. Вийшло з друку 2 томи. Все видання вийде протягом 1929 р. Ціна орієнтаційна: без палітурок—13 крб. В 7 міткалевих палітурках—16 крб. 50 коп. Завдаток—1 крб. 50 коп.

Іван Франко.—Повне видання творів. За редакцією С. Пилипенка та Івана Лизанівського. 29 томів. Вийшло з друку 24 томи. Решта вийде протягом 1929 р. Ціна 34 крб., а в 15 міткалевих палітурках—41 крб. 50 коп. Завдаток—5 крб.

В. Винниченко.—Повне видання творів 22 томи. Все видання вийшло з друку.

Ціна 21 крб., а в 10 міткалевих палітурках—26 крб. Завдаток—3 крб.

Б. Грінченко.—Повне видання творів. За редакцією Марії Грінченкової. 10 томів. Вийшло з друку 6 томів. Решта вийде протягом 1929 р. Ціна 9 крб., а в 5 міткалевих палітурках—11 крб. 50 к. Завдаток 1 крб. 50 к.

М. Гоголь.—Збірка вибраних творів. За редакцією І. Лакізи та П. Филиповича. Стилістична редакція А. Ніковського. 5 томів. Все видання вийде з друку 1929—30 року. Ціна орієнтаційна—10 крб. В 5 міткалевих палітур.—12 крб. 50 к. Завд.—1 крб. 50 к.

Бібліотека сучасного українського письменства.—Серія I—21 том. Все видання вийшло з друку. Ціна 9 крб., в 5 міткалевих палітурках по декілька книжок—11 крб. 50 к.

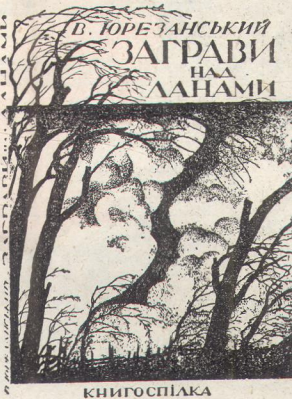
Завдаток 1 крб. 35 коп.

Серія II—22 том. Все видання вийшло з друку.

Ц. 11 крб., 60 к. а в міткалевих палітурках по декілька книжок 14 крб. 60 к. Завдаток—1 крб. 75 коп.

Літературна бібліотека.—Серія I—16 томів. Все видання вийшло з друку.

Ціна 16 крб., в 8 міткалевих палітурках по 2 томи—20 крб. Завдаток—2 крб. 50 коп.

Серія II—13 томів. Все видання вийшло з друку. Ціна 14 крб. В 7 міткалевих палітурках по 2 т. 17 крб. 50 коп. Завдаток—2 крб.

Комплект театральних п'єс.—Серія I—23 книжок. Все видання вийшло з друку.

Ціна 7 крб. 30 коп., в 4 міткалевих палітурках по декілька книжок—9 крб. 30 коп.

Серія II—19 книжок. Все видання вийшло з друку.

Ціна 9 крб., в 5 міткалевих палітурках по декілька книжок—11 крб. 50 коп.

Завдаток—1 крб. 35 коп.

Бібліотека світового письменства—11 томів. Все видання вийшло з друку.

Ціна 13 крб. 75 коп., в 6 міткалевих палітурках по декілька книжок—15 крб. 75 коп. Завдаток—2 крб. 10 коп.

Гі-де-Мопасан.—Повне видання творів. За загальною редакцією проф. С. Савченка. 10 томів. Вийшло з друку 6 томів. Все видання вийде протягом 1929 року.

Ціна в палітурках 19 крб.

Завдаток—3 крб.

Герберт Велз (Уельс).—

Збірка вибраних творів. За редакцією проф. Калиновича 6 томів.

Все видання вийде протягом 1929—30 року.

Ціна орієнтаційна: 10 крб. В 6 міткалевих палітурках 13 крб. Завдаток—1 крб. 50 коп.

Бібліотека дитячої літератури—(Оповідання для дітей).

Серія I—25 книжок.

Всі книжки вийшли з друку.

Ціна без палітурок 2 крб. 10 коп., в 2 палітурках—3 крб. 10 коп.

Завдаток—35 коп.

Сер. II. Молодшого віку—34 книжок. Всі книжки вийшли з друку.

Ціна 11 крб., в

в 6 міткалевих палітурках по декілька книжок—14 крб.

Завдаток—1 крб. 65 коп.

Шкільна бібліотека молоді—30 книжок. Всі книжки вийшли з друку.

Ціна 11 крб. 56 коп., в 6 міткалевих палітурках по декілька книжок 14 крб. 50 коп.

Завдаток—1 крб. 75 коп.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ: При передплаті дається завдаток: на решту вартості робиться накладна платня при надсилці книжок.

З бажання передплатників накладна платня може бути одноразова на все видання, яке вийшло з друку, або на декілька томів. Остаточний розрахунок робиться при надсилці останнього тому. При замовленнях зазначити, чи надіслати книжки в палітурках та по скільки томів. Пересилка коштом передплатника.

При замовленні безпосередньо в Головній Конторі „Вісті“ передплатники газети „Вісті“ або журналу „Всесвіт“ одержують 10% знижки з суми, на яку буде зроблено передплату, на вищезазначені твори, в разі надсилки свого адресного ярлика, або № замовлення.

Ті, що не передплачують газету „Вісті“ або журналу „Всесвіт“ при замовленні безпосередньо в Головній К-рі „Вісті“, одержують БЕЗПЛАТНО газету, або журнал, в залежності від їх побажання, на всю суму завдатку.

Передплату приймає Головна К-ра—Харків, вул. К. Лібкнехта № 11, та всі філії ВИДАВНИЦТВА ГАЗЕТИ „ВІСТІ ВУЦВК“.

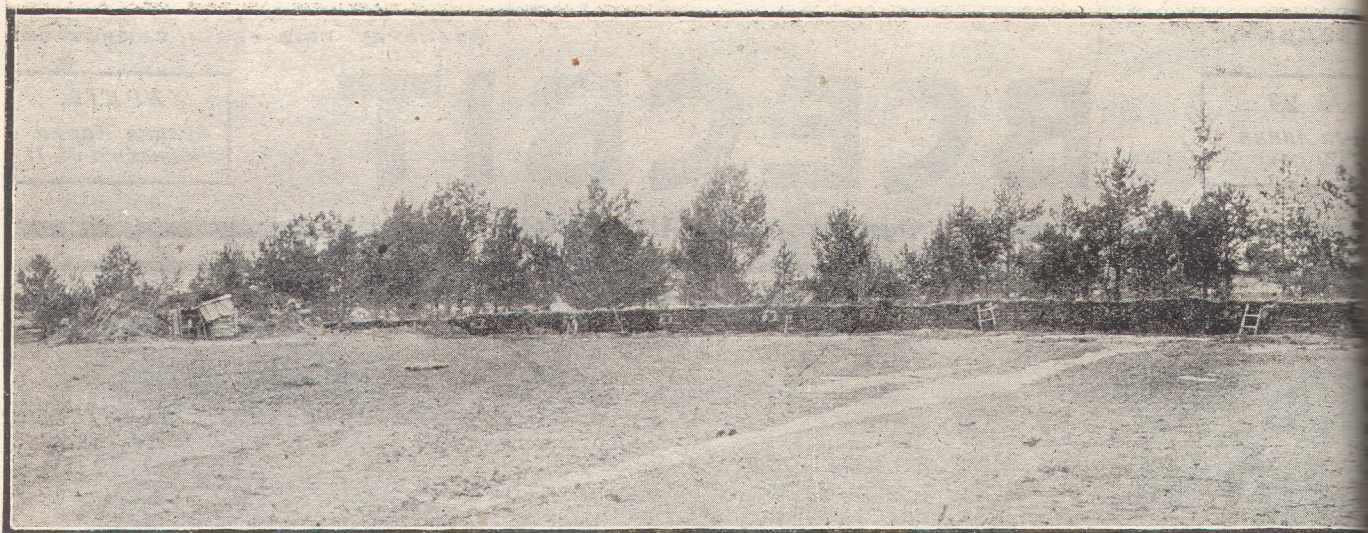
ВСЕСВІТ

ХАРКІВ,
вулиця Карла
Лібкнехта № 11

Фундатор В. БЛАКИТНИЙ

1914 р. Карпатське узгір'я. Кам'янецький ліс, біля села Мощаниці. 1915 року 19 квітня звідси почався відступ кол. російської армії аж до Пинських болот

Західний фронт. Полісся. Друга лінія шанців з торфу

ЧОРНІ ДНІ

Мірко Журний

1916-й рік. Червневий день скився на відпочинок. Як це звичайно буває, сонце в такий вечір довго багрянить хмари, хоч саме воно давно вже заховалося за обрій. Верболози над Чорним потоком якось особливо принишкли, доторкаючись легесенько своїми кучерявими галузками до води.

Крім верболозів, здається, більше нічого не було живого навкруги...

Вечір зловісно вдух у чеканні ночі.

Усе зацікавило, крім „нас“ і „їх“ та прикидливо невинного посвисту куль.

Я був командиром 4-ї компанії деталюваного батальйону тирольських стрільців. Мої „австрійці“ були: словінці, хорвати, німці й італійці...

Праворуч вогневої ділянки, по той бік Чорного потоку, лежала чеська 42 бригада, що складалася з німців, українців і мадяр. Ліворуч, нажившись багнетами, в мавстатичному мовчазно-

му чеканні зацікавила ударна частина німецької спешеної кінноти.

За дротяною, наелектризованою стіною в двісті-триста кроків перед „нами“ зигзагами лежали „вони“...

— „Храбрые малороссийские части“.

Вони змінили сьогодні фінських стрільців, як нам сказали „язики“.

Смеркалось. Зловіща темінь обгорнула землю, розриту вибухами гранат та... руками люде.

Неначе тисячі деркачів, то тут, то там суходеркотили кулемети. Час від часу сердита „Берта“ *) чи лютий „Іван“ **) розпусним реготом прорізували тишу, а у відповідь йому лунали зойки розірваних людських тіл.

Ми їх не знали. „Вони“ ніколи не бачили „нас“. „Їхні“ кулі прострілювали „нас“, і наші гранати розривали „їх“. Так, коло півночі, коли зрідка реготалася Берта, а над головами високо жалісно посвистували кулі, я почув пісню з ворожого табору.

Пісня ця донині звучить якоюсь дивною луною в моїх вухах.

*) „Берта“—30-см німецька гармата.

**) „Іван“—шестидюймовая російська граната.

— „Гей не дивуйтесь, добрії люди“—затягли сотні дуголосів.

Я обомлів.

— Де я? Чого? За кого?—виросли з п'ятьми настирними запитами.

В моїй землянці задзвонив телефон. Це Степан, мій товариш з дитячих років, закинутий між мадяр за австрійським принципом „Divide et impera“ питає мене нерівним голосом:

— Чуєш?

— Чує, — і більше я не знайшов слів.

А думки одна за одною заповнювали мозок:

— Так ось хто „ми“ і хто „вони“!

— Тирольці Сходу—за владу Габсбургів.

— „Храбрые хохлы“—за веру, царя и отечество“.

— Ми раби, гній для культури пишних панських квіток.

А в байраці під Чорним потоком відгомонулунала пісня з того бою:— Чого я тут?

Я пригадав, що мені дано завдання сьогодні удосвіта в 2½ год. збити (вилазку і кинув) вою атакою збити „їх“ з позиції і зайняти Хотин.

А пісня не втихала і гризла мій мозок.

Хотілось крикнути на весь світ:— Казав зброю, срати!.. Нас не вбив тільки колір наш шматочек—ваші жовті а наші блакитні!..

Прожектор освітлював ділянку, звідки лунала пісня і місце те вкритися зразу кривавим туманом гранат та мін...

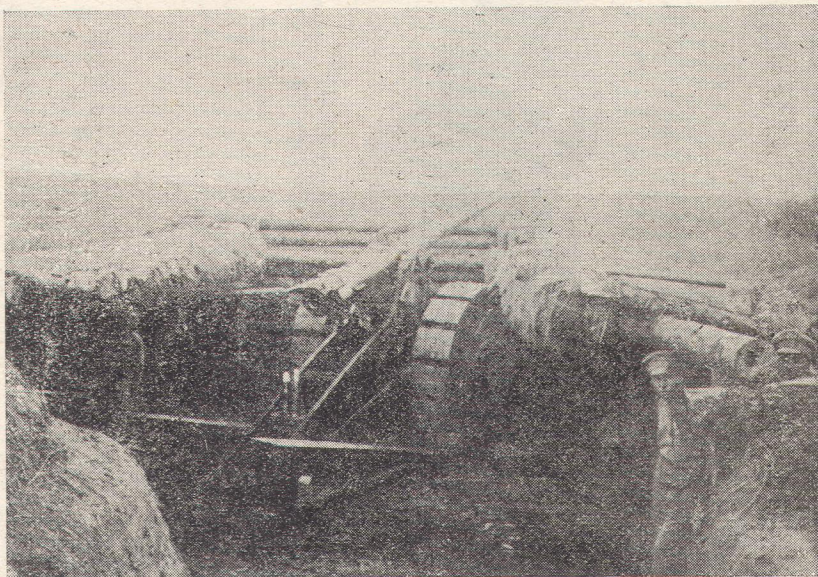
Замість пісні те чути вже було тільки гін „ворогів“. Я подумав про Степана:— А ти чуєш?—Прокляття!—чув я у відповідь.

— Прокля-ття, про-кля-ття... а-а,—вторила п'ятьма.

А о 2¼ години ранку „наші“, п'яні від рому, були вже звідки ще так недавно лунала пісня.

Степана я більше не бачив.

Він звичайнісінькою бритвою, що її роздавали в шанці написом „хороброму салдатові“—перерівав собі горло ще перед виступом з шанців.

Артилерія в шанцях

Д. Петровський

НА ДЕНІКУ

(1919 р.)

— Гуде край Городні: Чорновус і Денис братву за Денікіна. А Лось—військом—ходить по спорожнілім містечку. Денис усіх коней під своїх партизанів заповирав. Денис Лосеві за його капітанську пиху. Не вийшов Лось перебігу епохи, не відчув духу буйних років. Він всередині з поганами і з старим світоглядом. Йому крил у душі і пороку в серці, щоб спалахнути новою людиною.

Від самого повстання не терпіли вони—Денис і Лось—як собака кішку.

— Тримайте його під чоту, — сказав Денис морякам, Антону і Павлові, з підпільного комітету, — як на мене, то йому мобілізацію проводити, та ще придасться по інтендантській частині.

Лось із Павлом переморгнулися і вдарили по братському плечу по плечах (балтієць із чорноморцем) та сказали один одному:

— А ти ж, гаде...

— Душу з тебе геть...

— Почали боротися мов кошенята, по п'ять пудів кожне.

— Мовчаву доведи громадя, їх бухнуло додолу...

Лось від повстання помітив Лось після бою в Городні з мавзером і націлився на мавзер і на чоловіка за сало:

— Добре б роззброїти, я ж військом, і мавзер забрати.

Лось старорежимний був капітан Лось, але завжди мріяв про його заїда.

— Та в яких? Хто ти такий? Мавзер при чім?

— Мавзер не злякався — „при боці“, мовляв.

— Займався жажу? Я тебе не знаю.

— Всіх на світі повинен знати Лось; що ж бо він є — військом?

— Говорить парубок, — колишній гайдамака, а тепер революційний стрілець.

— Революцій? Он як! Добре. Ходім до ревкому.

— Ходім парубка.

— Ходім гайдамака.

— Думає Лось, що програє справу? У Ревкомі сидів Петро (брати), два моряки (як відомо, теж брати).

— Як гайдамака кається, і кається, а Лось його допи-

свідомості... Котись і будь вірний революції. — Похлопав Антін його ласкаво по плечах і викинув своєю рукою над гайдамакою червоні крила.

Лось зарепетував.

— Я знайшов чоловіка і мавзер мій, бо я військом, а до того ж...

— Та й що ж, що ти військом? То тобі ото й баракло забирати? А ми — Ревком, наша справа активна, бойова. То ж іди й роби те, що на тебе покладено.

Затямив Лось мавзерівську невдачу. Помстився над гайдамакою: мордував його, заморював у багальйоні всілякими питаннями та розпитуваннями, аж доти, доки той виїхав до дієвої. За три дні довів і — слава військомові.

А Денис також підкушував довго різними вихватками... Стежив, примружившись, із свого військомівського віконечка за всім, що робив Денис на вулиці: на якому коні їздить той по місту та чому не ходить пішки.

— Коня люблю, — відрубав Денис, — революція справа поспішна, а не піша. А ти сиди й роби свої канцелярські справи, капітанське твоє...

Дев'ять місяців Лось приглядався до всіх озброєних боків, чи не затіпається ще десь мавзер на його шаста при боці. Та тільки ні. Рідка тепер ця річ — уся в боях вийшла.

Так от і ходив тепер Лось по стайні... Сильовував на по-рожні станки...

А які були коні!

„Усе перевелось, Лось“. — Здавалося, що так говорив йому з коня Денис, що поскакав попереду своєї запорошеної чубатої сотні.

Шумить — гуде край Городні!

Музики в цілюнях, в рекламних шевелюрами у вітринах, „яблучко“ награвать, а Чорновус на коні, на такому коні, що з нього горобця виймати можна, промовляє. Та ще й на стремених став, ніби хоче наочно показати височинь свого буйного революційного серця. І, кивнувши рукою музикам, що в запалі не помічали його наміру, промовляє.

„До нього в вухо блоха влізла та й зробила його божевільним“... — говорять про нього в оркестрі.

— Тов-а-а-риші, — зняв голос Чорновус, — ось ви ряжаємо Дениса з партизанами усієї робітничої класи на зламаний вогором учорашньої ночі фронт. І думаємо, що не віддасть він наших місцевостей під копита контрреволюційної гідри, не прийти сюди бі-

лим... Наша сподіванка, що, могутнім ударом головної своєї кінноти він прожене білих за Мокошинський міст, що вони його пройшли... Ми лишаємося тут, щоб...

— Годі, Чорновусе!

— Ма-а-арш! — гукнув Денис і пробурчав Чорновусові, що підскакав до нього: „Поки ти будеш своє красномовство показувати, Денікін до Городні дійде...“

Чорновус витер губи, що запеклися недовічною промовою.

Поки причіпляли паровика („постійний саботаж залізничників“ — мимирив Чорновус), на платформі танцювали. Танцювала вся сотня. Нікому

У Менську відбувся Всебілоруський з'їзд трудящих поляків. На фоті — будинок клубу ім. Рози Люксембург, де відбувався з'їзд

Нещодавно в Лондоні 12 жінок—членів Модру прийшли до громад і вимагали побачення з депутатами робітничої партії. Гаткам пощастило увірватися до центральної залі, де вони вимагали звільнення політичних в'язнів Англії та Індії. Депутати партії відмовилися допомогти в цій справі. У відповідь делегатки зняли свої пальто й продемонстрували плакати з написами: „Звільніть Мируських в'язнів“, „звільніть Кремлінгтонських в'язнів з в'язниць Клайнса“ та інш. Поліція звичайно не вважала за потрібне втрутитися, щоб несподівані гості швидко залишили парламент.

нема охоти сунувати перед смертю: Помирати, так гучно помирати.

Коні вже гуркотіли в вагонах підковами, немов не хотіли відставати від людей.

Хто обпоїв людей та коней і чим?

Серпень місяць—повітрям. Довге лихо людське—могутнім духом, і міцні матері—селянки колись—гарячим молоком.

Ні від якого спирту в дев'яносто шість не може бути такого похмілля.

Посідали у вагони, ніжки звисали танцюристи (у ногах ще танки лишилися), і поїхали з піснями...

— Дайош!..

Проїхали три станції. Стало смеркати. І пісня раптом замовкла. Люди втомились і позасинали на протягах, схилявшись одне на одного перешумілими головами.

Денис не спав. Раптом спало йому на думку:

„Куди їдемо? На смертний бій, як кажуть. Я жив, я бачив і що було б без мене, коли б...“

І життя з погляду сьогоdnішнього дня здалося таким дитинством. Добре що дожиє до сьогодні та придався хлопець.

Подумав і про жінку і тут лише помітив, що замість жінки любить він тепер бій, відвагу, сміливість та волю, і що жінка стала маленькою крапкою, та й та скоро загасла. Та й нінащо. І зовсім вільним та холостим став почувати себе Денис.

— Та-ак,—сказав Денис та розбудив Антона.—Антін! Та вставай же ти, гадюко, скоро дома будемо, самовар розпалимо.

— Га? Що? Ог і добре...—Зпросоння Антін повірив і в самовар, і в очі його заблищала мідь, що в ній відбиваються мрії.

Денис зареготався.

— У-у, стерво паршиве!—І Антін сядовув Дениса так, що той ледве втримався на ногах та мало не випав з вагону в чисте поле.

Тут Антін відразу прокинувся з переляку.

— Давай про справи поговоримо.

І, присівши на дивки, Денис потяг за ніс Антона та перейшов до діла.

— Штани везеш?—запитав Антін.

— Та мабуть везу: Чорновус щось записав мені до кобури й говорив, що для дивізійного.

— А поглянь-но, чи є? Треба ж до дивізійного в рунком, може й кулеметик хоч дрівяненький видурити. Лося все забрав?

— До чиста,—відповів Денис.—Маємо три кулеметні журис. Та за штани ще одного вторгуємо у Локотша.

— Загалом у повному бойовому...

— Стоп!

Поїзд заторохкотів усім складом і став.

Дивізійний спав на мапах, розісланих на столі, якого увійшов Денис із штанами під пахвою.

У кутках цокотіли телеграфні апарати.

— Чи ти будеш Локотш?—розбудив його Денис.

— Штани, получай.

— Приїхали?

— Маршрут давай.

І відразу ж натиснув Денис на сонного дивізійного, вже приміряв напівсукняні штани.

— А чи нема у тебе, брате, заваляшого якогось...

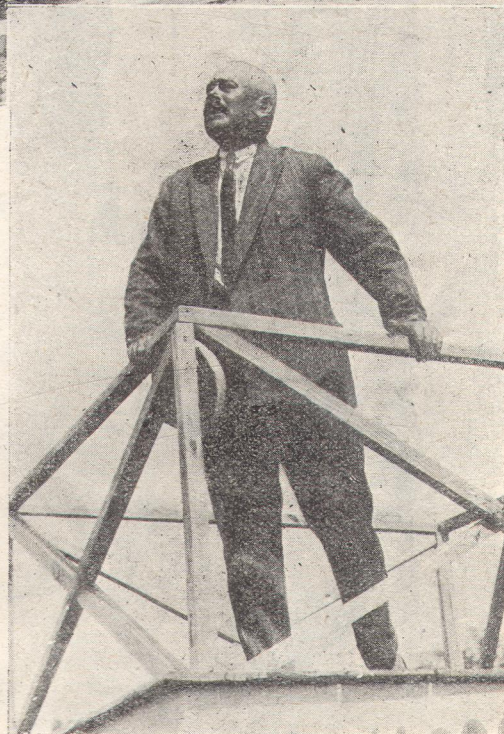
бо у нас зовсім немає.

До Москви приїхала німецька експертна комісія в справі будівництва каналу „Волго-Дон“. На фоті—голова комісії—проф. де Тьєрі, заст. міністра водних шляхів д-р Герс і представник Північно-Кавказького крайвиконкому тов. Гольман.

— А, кулемета кажеш?—відгукнувся той.—За штани спа-
ти тобі й кулемета. А щодо маршруту, то теж не затри-
мувайте хоч зараз. Він за міст відійшов. Біля мосту у
кого—з Брянського Радянська Росія прийшла, вона й
їх за міст. А ти бери правий бік Десни. Ось тут...—
ткнув пальцем на мапі.
За півгодини 800 копیت ударили в беріг Десни і стали...
Світло. Бойовий наказ одержано. Денис не виспався—
всю ніч,—і, об'їжджаючи лави, він промовляв хрипким
ніби сам із собою говорив:
— Братва! Я маю намір відступити від наказу. Я вивчив
Локомотив утомився і не може як слід зміркувати. Все
тут запутане. Нехай мене хоч розстріляють, а я піду
маршрутом врозріз і напереріз, бо знаю, що так справа
— Ну, так і сумніви геть,—відповів хтось із юрби,—як так,
на чім сповідаєшся?..
Вірники розбіралися нетерплячка. Поривалися до бою:
тиснути ворога, як у танкові хочеться тиснути дівчат.
Горіли щокі.
— Ну, хлопці, добре,—підтягнувся Денис, огледівши чер-
воніх братів.—За мною марш!
Всімсот копів знову пішли за Денисом, як шумливий
іде за скорою ходою судна. Пилюка, виграючи блис-
як досвідчених косих проміннях, золотом канвою зашила
кінноту. Попереду бігла піша розвідка з славетних
і кінноту, що рухалась рясно, і не хотіла відставати від
Книр біг, показуючи через плече
зуби, перед чиею усмішкою
встояти сотні красунь, а те-
встигали відступати ворожі сотні.
Він говорив, підморгує Денисові:
— Розкис, Денисе!
— Не знаю, Книре, що зі мною,
поїв чогось недоброго,—відпо-
— На, попали з моєї люльки, вона
прожеле, слово чести,—проти-
малку веселий Книр.—Та не роз-
бо, дві сотні мишенят ведеш.
— Та вже ж не ти ведеш поросю,—
з нього Денис відтиснувши його
і шляху.—Не плутайся ти, бо
розчавлю.
Книр побіг далеко в поле, пере-
босими ногами по стерні,
і вишкіряючи свої білі зуби.
А ось і міст.
— Во ім'я віс й сина...—перехре-
Душка.
— Е, браточки, міст видко!—гук-
Книр, знов біжучи, як той хорт,
Денисового коня.
— Точи ножі, кусай шаблі,—ви-
він, але помітно було в ньому
перед бовм. Ніздрі його
і напружились.
Почути, видко, хвилювання вер-
напружувалися в кульбаках, і
поводити вухами, роздувати
Денис кинув погляд на Книра, що знову щось базикав, але
чуж, про що той говорив. Помітив тільки його зворушене
і з ту ж мить забув про нього, відразу зібраний і
для однієї єдиної справи, вірніше для одного
руху.
Він почув, ніби зроблено його з такого матеріалу, як і
бинди, що перехрестили його груди.
Для мене не візьме,—чомусь думав Денис, уявивши
супільним панцером.
А шабля візьме?—і, не відповівши собі, Денис прити-
шабля шаблю та що було сили помчав до мосту.
Він збився на міст 200 вершників, як з другого
зависли з-за кручі, раптом вирушило стільки ж воро-
вершників.
Задерикуватий їхній командир у червоній черкесці драв
вона на мунштуках, грався ним і реготав.
Вони йшли білі помирати; і на цю їхню задерикувату
грізно насупились партизани та разом зупинились.
Вони як один, ніби корінням вросли в землю.
На віганах був міст, а не земля, силу землі в собі по-
Рідну теплу землю, звідки віками здобували вони
задерикуватість відірваних від усякого ґрунту
зробили з хоробрости танок смерті,—йшла на бій
примружившись лівим оком кожного партизана.
З кінського поту переділа Денисові ця земляна
рухала за ним, і сам він тяжко сів на коня.

Несподівана павза переходу від стрімголовного руху, як
червоні з'їхали на міст, до повільної стриманої ходи вбивчо
вплинула на ворога, що в запалі розігнався та очікував на
такий же азарт.
Масовний гіпноз твердості й віри в свою непоборність пар-
тизанських сотень панічним жахом дихнув у лице супротивника
і, не доїжджаючи останніх трьох сажнів до місця герцю, ворог
теж зупинився в ваганні. Для Дениса це була слушна хвилинка,
він нараз підняв шаблю і рушив свої сотні. Після кількох ударів
шаблями на мосту пролунало „задаємося“.
Здрігнулася вся маса білих і спустила плечі, що хвилину
тому вигравали викликом. А червоні не відповідали нічого,
Денис йшов далі, рубаючи праворуч і ліворуч.
Незнана річ: жоден із ворогів не замірився на нього шаб-
лею, а він не оглядався назад і не чув і не бачив, що там
діється. Так і пройшов самітний, рубаючи ліворуч і праворуч,
на другий край мосту. Тільки там повернувся Денис і побачив,
що він сам, але в цю ж мить на мосту почалася рубанка і
тиснява, що перетворила людей на купу скривавлених, стисне-
них тіл. А Денис стояв і думав:
„Вір хоч у горіхову шкаралупу, коли здатний, але твердо
вір і горіх тебе не зрадить і горіх урятує“.
І тільки подумав, як раптом всі думки відлетіли безвість...
Прочував, уже колихаючись між кінськими на натягнутому бре-
зенті, і спитав:
— Перемогли?
— А то ж,—відповів Дроздик.
— Звичайно,—запевнив Душка.
Уряду АМСРР переїхав з Балти
до Тирасполя. На фотках—ст. Тирас-
поль, внизу—голова ЦВК АМСРР
тов. Воронович
— Де мене
порубано? —
запитав Денис,
намагаючись
ворухнутися,
але зрозумів,
що оповитий по
руках і ногах
мов немовля у
повивачі.
— Та ба-
гато де поруба-
но, а більше
потоптано; —
відповів Душ-
ка.—Та ти не
сумівайся, ви-
дужаєш.
— Так, ви-
дужаєш, — ве-
редливо, як дитина із, слізьми—тремтючим голосом сказав
раптом Денис, зрозумівши, що тепер уже не доведеться на-
пружуватись, і відчув від цього вграту та немов би осироті-
ття. Але солодка ніжність товариської уваги, що її він близько
почував, як у дитинстві від материних пестощей, заспокоїла
його і він заснув.

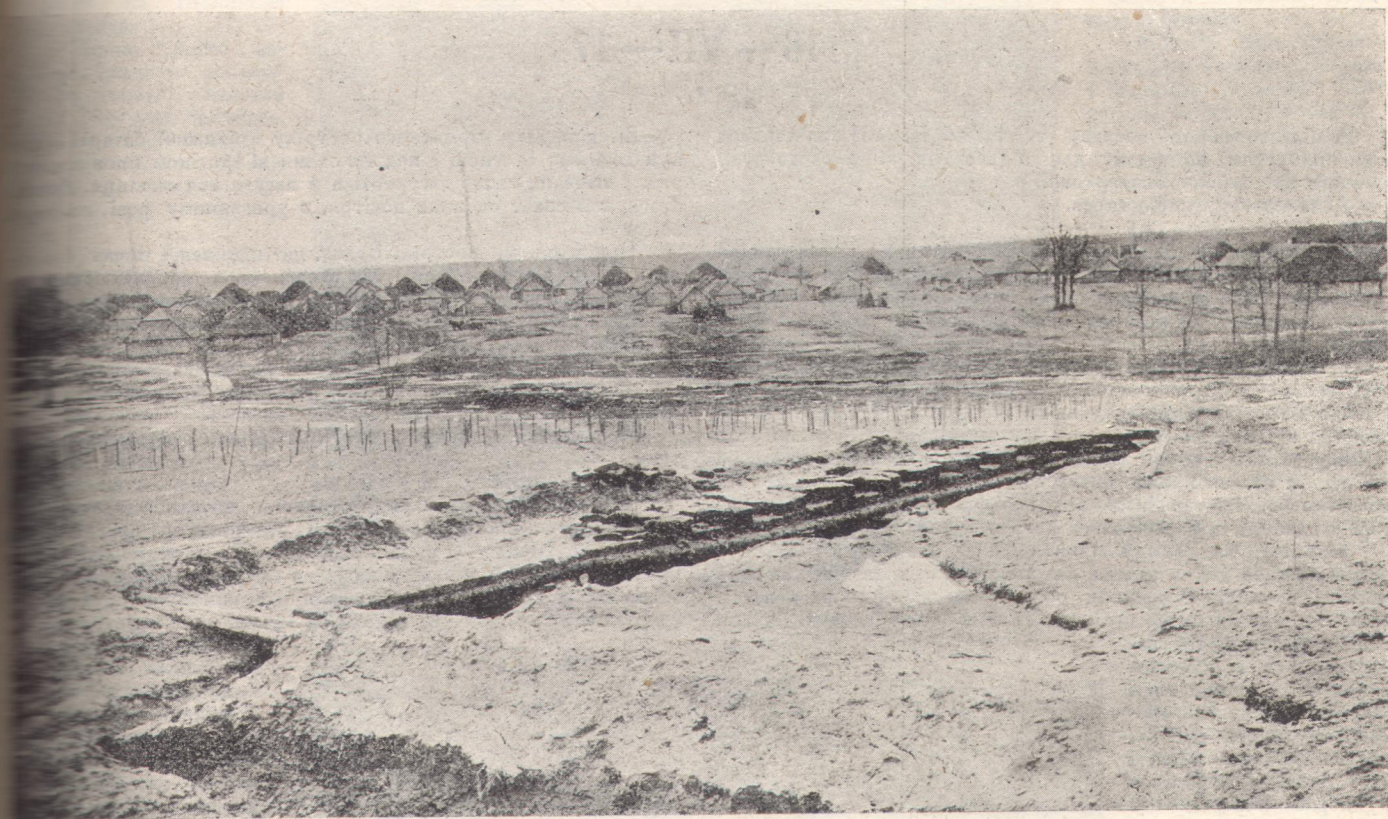
4-го серпня соціал-імперіялісти демонструють вірність своїй спілці з буржуазією, мобілізують сили до нової імперіалістичної війни.
1-го серпня пролетарі виступають під прапором Комінтерну на боротьбу з імперіалістичною війною, на боротьбу з імперіалізмом.

Фронт і тил

Мал. худ. Гороховцев

біл
іа
ед лицем де - далі більшої воєнної небезпеки — вище прапор бойового інтернаціоналізму
робітників та всіх трудящих СРСР!

Західний фронт. Шанці другої лінії, поблизу села М. Лотва (Пинські болота)

Західний фронт. Шанці другої лінії. Позиція біля г. дв. Мислобож 1915 р.

ед
провокацій нові війни — хінських мілітаристів, агентів світового імперіалізму.
Хай живе революційна сілка робітників та селян Хіни й СРСР!

15 років тому імперіялісти розпалили війну. Мільйони робітників і селян загинули. Народні маси доведено до злиднів і руїни. Пролетарі та гноблені цілого світу—на революційну боротьбу проти нової імперіалістичної війни!

18—VII—17

(Уривок з роману)

А підготовка до наступу тимчасом ішла. І закінчилася вона прибуттям на фронт для піднесення військового духу живоного батальйону Бочкарьової.

День наступу наближався.

На галявині в долині, в „північній хатині“ лісника сиділи офіцери 1 і 2 го батальйонів. В сінцях вартував біля телефону салдат, що хвилини пищали гудки польового телефону і підпоручник Валяшко, офіцер для зв'язку, бігав з халупи до телефону.

А в халупі за простим столом, освітленим гасовою лампою, сиділи офіцери, мовчазні, напружені, і слухали останні накази. Вачнадзе, хижо дмухаючи ніздрями, нервово крутив ремінь від револьвера і поводив шиєю, наче їй тісно було в комірці гімнастюрки. Вялих сидів замислившись, втопивши очі десь у стелю, і може бачив далеке село Семиріччя, де він до війни вчителював. Іноді він переводив очі на офіцерів і тоді в глибині їх засвічувався якийсь тупий душевний біль.

Марцелі, як завжди причепурений, в синьому галіфе і в острогах, тихо ходив уздовж халупи, зрідка кидаючи уважний погляд на мапу, де офіцери розглядали ділянку наступного бою. З кутка на нього гукнув гугнявий голос Іванова. Іванов сидів у розстібнутій гімнастюрці з хоробливо-блискучими очима і коли Марцелі наблизився, сказав йому щось смішне, бо той одразу засміявся, але раптом отямився і набрав попереднього спокійного вигляду.

До халупи вбіг Валяшко і повідомив, що зараз розпочинають артилерійську підготовку.

— ..., — довгою цинічною лайкою вилаявся Іванов, — знаємо цю підготовку. Кинуть десяток снарядів—оце і вся підготовка. А ти йди в пекло.

Підполковник Невель, командувач ударної групи, важким невидючим поглядом оглянув Іванова, пересмикнув плечі і якась гірка зморшка набігла в куточках його рота. Потім він зітхнув, підвівся і вийшов з халупи.

Над деревами важко котилася темна, трохи важка ніч. За хмарами ховалися на небі зірки. Там, спереду на обрії одна по одній підносилися блідні свічки німецьких ракет і доносилися звичайна поодинокі стрілянина.

Невель зупинився і довго стояв з відкритою головою, повними грудьми вбираючи вогке свіже повітря. Якийсь ніжний ласкавий жаль на хвилину западівся в його загрубілому серці і в мозкові чудовою ниткою простягся світлий, повитий серпанком давности спомин. Він стиснув затремтілі руки і поволі пішов до халупи, але на порозі зупинився..

Важкий удар гарматного пострілу з ближчої батареї стунув до краю халупою і над головами зі стогіном пронісся ряд. І наче на гасло загуркотіла й загула вся околиця. Доглухо стогнучий свист сповнив повітря, в ураганному реві потекли всі звуки.

При першому пострілі Вялих, що підвівся і почав будити в халупі, зупинився і так стояв, наче прислухаючись до чогось що згучало глибоко в душі. Вачнадзе помітив це, мов підійшов і з якоюсь незграбною ласкою плеснув його долонь по плечі:

— Покинь думки... не в перший раз ідеш...

Вялих механічно одвів руку, подивився йому в очі і раптом сказав тихо, наче про себе:

— Салдати не хочуть наступу... Це ми, офіцери гонимо туди.

І знов тихо заходив у халупі.

У стогін і рев гарматної стрілянини почали вдиратися частіше, наче свист велетенського бича, згуки снарядів, звідкись прилітали і рвалися недалеко. Це почали відповісти німці. А з лівої ділянки доносилося обурливо довге дратівне вижання й удари, наче звалювали на кам'яний брук великі купи залізних рейок—то падали за Бучанами німецькі міни.

Вже не можна було розрізнити, минули лінії, чи довгі години. Жакхливий листий збільшувався і вже, зветься, доходив свідомості апогею, коли Невель, дивившись у вікно, сів з руками рупором і гукнув: — Панове офіцери, світанок...

Всі підвелися і почали виходити з халупи. На узліссі за будиночком стояли вишикувані роти. Біля 6-ої роти на банному пеньку сидів цоха, а поруч стояв фельдфебель Синев. Перші пасма світанку падали на обличчя марне світло. Синев говорив, ледве рухаючи тремтливими губами:

— Ось і дочекалися. Київ. Поженуть вас на убій... Казав я вам не треба гаяти часу...

— Чого ж ви не ваєте за упокій, — сердився Мацоха, — я з вами іду. Мені солодко?..

Канонада, що почала було стихати, раптом зовсім припинилася. Тільки зрідка гупалися одинокі вибухи. Почали розвиднятися...

Вялих підійшов до групи офіцерів і торкнувся за рукав Валяшка:

— Поручнику, вийміть в мене листа. Це випадок чого — перешлете дружині...

— Прошу... — ніяк не спалахнув той. — Тільки що ви... Може ще будете повідомляти мене, — пробачливим тоном почав він.

— Кинь придумувати, — зухвало, з не-

Сараєвське вбивство австрійського ерцгерцога Франца Фердинанда, що після нього Австрія оголосила 28-VII 1914 р. війну Сербії

гібн... заздрістю втру-
... Іванов.—Кому ж за
ерія... вогороди одержувати,
... вам, штабним.

...полюковник Невель
...ся на годинника
...сказав:

— Панове ротні ко-
мандири. Завдання всі зна-
єте. Нагадую... Капітан

...її стріли в першій лінії...

Довідником хрестом перехрестовував роти, що рушали з

був 416 роти розсипалися
чися вистріли. Десь ліворуч

...мови... скомандував, впе-
доло... Вечнадзе махнув ру-
... тогді сіла мінія за-

рап... Дехто з салдат

...крестився тремтячою
нимо... другі поправляли
...намацуючи шан-

...появі.
 ...перейшовши горбок ро-
 ...в. ...сталися в болотяну

овідомлю і тихо потонули в
атмосфері тумані. Спереду крізь

веди... світили розплав-
ни. ... ракетами ракет. Тихий
а бумажні сторожко повз над

и ~~хорошо~~ зм'яну. Мацоха йшов
одним ~~тихим~~ флангом і ліво-
й ~~рукою~~ високую постать

е, за 3 кожною хвили-
своєю заростало напруження,
15-го ж дня погось божериль-

ль, ~~якийсь~~ чогось божевіль-
сь, скажи, ~~визначеного~~. Здавалося
кнут ~~якогось~~ хвилин цього не-

і чекають, і з пересох-
і встоянок вихопиться

алуп... тваринний рев жаху...
угро... рантон наче розпа-
... небо від громового

в Мінському розірвалася над

...розстрільними. За-
няли сотні кулеметів, по-
ку... словнилося свистом.

примамлю сваряди з лютим
невимовним рвали стовпами
какую землю і з невимовним

Мироха в останній раз о

за... остаточно поринути
ва... Крізь жахливий ре...
у... сине поле, що урива...

...світлою смугою поділяв не-
ро... лінію скрючених лю-
яте... Зіва, що стояв на од-

Щось поруч важко
всичим, і перед тим, як
по доволі хитався до

...тасла, чергуючыіх пр

...трусилася все тіло, або ... пам'яталася стра...

в темному, невідомому
КЕ... люди стогнали у сні...
... на стіні халупи.

Відомо, що підполковник Невельський, який у 1904 році був призначений на посаду командира 1-го батальйону 1-го полку 1-ї бригади 1-ї дивізії 1-ї армії, читав лекції в Київському університеті.

...завхопили двох п...
...забило... Ударні батал...
...якщо згадувався дикий тв...

...всюду вилупилися два санітари, а с

...нашому сестри на землю

Сингав за рукав Вачна.

[illegible]

1-а сторінка маніфеста „Цімервальдської конференції“—проти війни

заспокоїти його. А той раптом кинув револьвера, вибухнув голосним плачем і, рвучи свої чорні погони з білими черепами, гуків:

— Ми... наш батальйон пройшов сім ліній окопів... Розумієте ви, гади, сім ліній... Вже бачили німців як на долоні... коли ці сволочі, хвистопродавці відкрили по нас ззаду стрілянину... Який же ти, сука, полковник, коли не вмієш командувати своєю наводочкою!

Вбили двох членів української полкової ради – Сидорчука й Василенка. Вбили й поранили чоловіка з 60 членів полкової громади, а ввечері поійшов до Мапохи Синенко і сказав:

— Годі... не хочете їхати до Києва, я сам поїду. Мабуть так вам потрібна Україна...

Другого дня вже почали відходити від кошмару кількденного бою. Зібралися на гаялянині офіцери і згадували тих, що вбито,—Валашко, Вялих і інших, критикували злочинну недбайливість командування, що дурно поклаго стільки народу. Осін'н розповідав, як пішов у атаку батальйон смерті і як його обстріляли свої ж з третього батальйону, щоб змусити вернутися...

— Міллер зовсім збожеволів... хотів застрелити полковника, ледве його зв'язали...

— Сміха було, панове, в цим батальйоні Бочкарьові. Їх вразу забрали гуртом. А потім ми лежимо в розстрільні, а з окопів гукають німці:

— Русь, русь! Ми твоїх салдат гвалтуємо...—він цинічніше сказав це слово і першим засміявся своїм гугнявим сміхом.

В глибині ліса самотній ходив Мацоха і глухий безнадійний розпач обгортав його душу. Здавався він сам собі якоюсь безвільною тріскою, що його носить по хвилях життя, доля і не бачить виходу з цього...

М. Ланцут

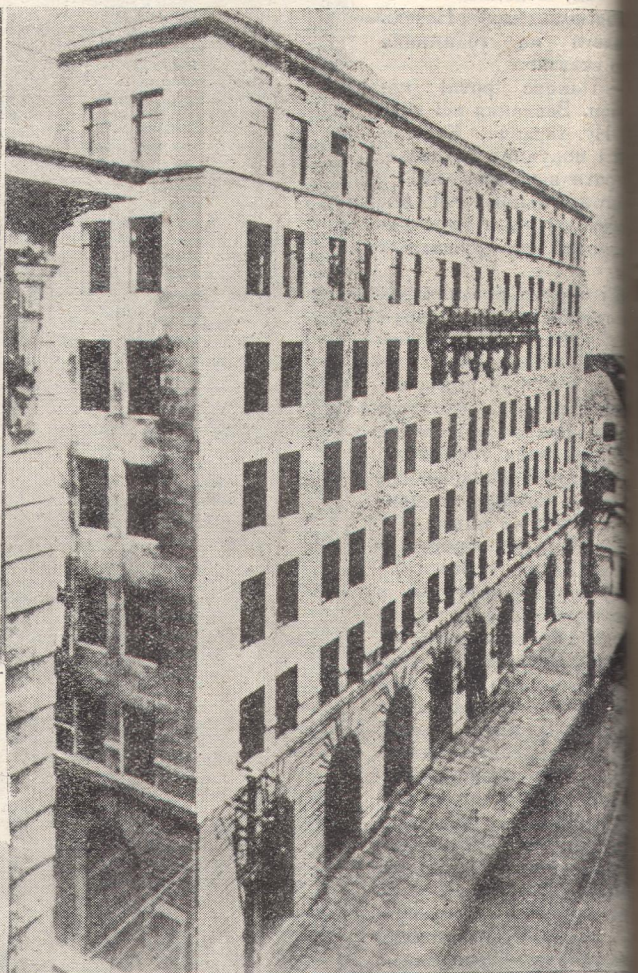
М. Ландут

ДО ПОДІЙ НА ХІНСЬКО-СХІДНІЙ ЗАЛІЗНИЦІ

11-го липня ц. р. вранці хінська влада в Харбіні несподівано зробила зухвалий наскок на Х.-С. залізницю. Наказом хінського голови правління Х.-С. залізниці усунуто з посади управителя залізниці, радянського громадянина тов. Емшанова та його заст. т. Ейсмонга. Разом з тим почалося масове звільнення і вислання з Харбіну радянських службовців і заміна їх російськими емігрантами — білогвардійцями. 13 липня ц. р. заст. народного комісара закордонних справ т. Карахан передав повіреному в справах Хінської республіки в Москві ноту — протест Радянського уряду проти зухвалих вчинків хінської воєнщини. Хінський уряд дав нещирю лицемірну відповідь. Тоді 17 липня ц. р. Радянський уряд ухвалив розірвати взаємини з Хіною, відкликавши всіх своїх представників з Хіни і запропонувавши представникам Хіни залишити межі СРСР. Одночасно масові стихійні демонстрації протесту трудящих СРСР проти нахабних провокаційних вчинків хінської воєнщини цілком схвалили тверду поведінку Радянського уряду і заявили свою непохитну волю обороняти законні права СРСР. Міжнародний пролетаріят, свідомо вбачаючи в провокаційних вчинках хінських мілітаристів спробу інтервенції проти СРСР, низкою мітингів та демонстрацій демонстрував свою класову солідарність з трудящими СРСР і готовність обороняти СРСР від усіх зазіхань з боку імперіалістів.

Хінсько-Східна залізниця, в 2202 км. завдовжки, складається з головної лінії, що починається від Радянсько-Східного кордону на ст. Манчжурія і йде через Пів-

Зверху вниз — Заст. голови правління Дальбанку тов. Д. Г. Сандлер і зав. валютним відділом тов. А. І. Погребельський, член правління тов. А. Ф. Огаров

Будинок агентства Х.-С. З. в Шангаї

нічну Манчжурію до кордону з Радянським Надмор'ям (ст. Погранична). У двох пунктах ця залізниця сполучається з залізничною сіткою СРСР (на ст. Манчжурія з Забайкальською залізницею і на ст. Погранична — Усурійською) та в одному пункті з Південно-Манчжурською залізницею, якою володіє Японія.

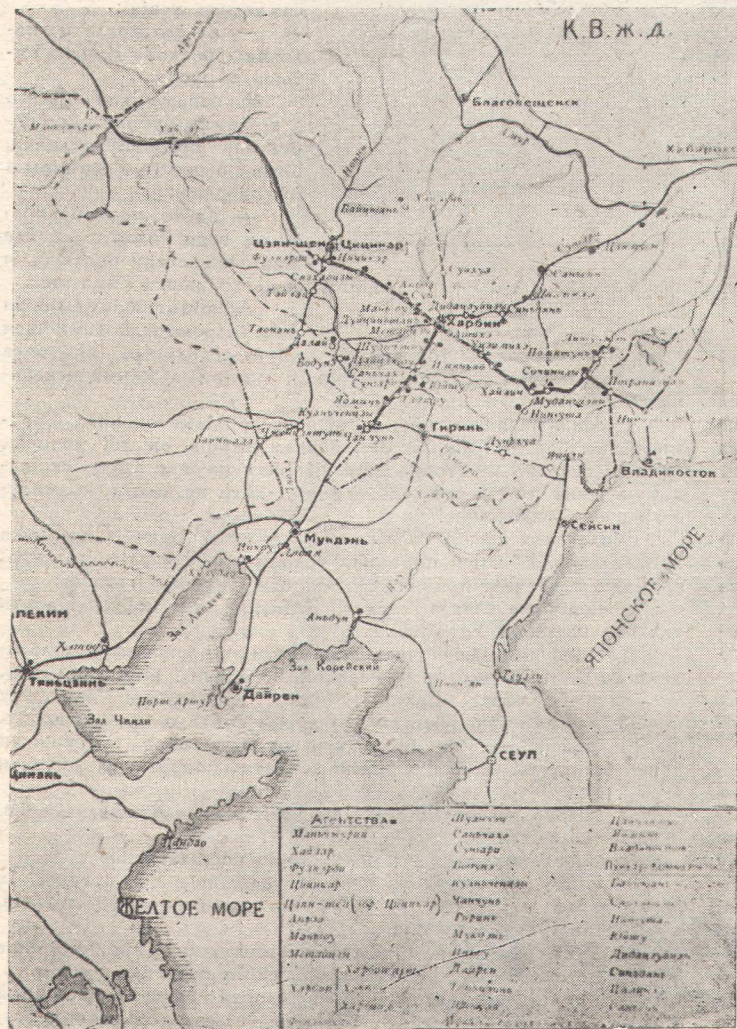
Будівництво Х.-С. залізниці розпочалося за російсько-хінською угодою в 1916 р., чому за угодою статут залізниці надавав найширші права російському уряду і величезно обмежував права Хіни.

Жовтнева революція, звичайно, радикально змінила стан на залізниці. За угодами від 31 травня 1924 року між СРСР та пекінським урядом і аналогічною угодою від 20 вересня 1924 р. між СРСР та урядом „трьох східних провінцій“ в Мукдені залізницю оголошено чисто комерційним підприємством, підлеглим спільно СРСР і Хіні, передачею хінській владі всіх суспільних функцій (судові справи, адміністрація, місцеве самоврядування і т. ін.). Урядові Хіни також було надано право викупити Х.-С. залізницю й до закінчення чинності цих угод. Тоді ж було підписано угоду про керування Х.-С. залізницею на певних паритетних началах.

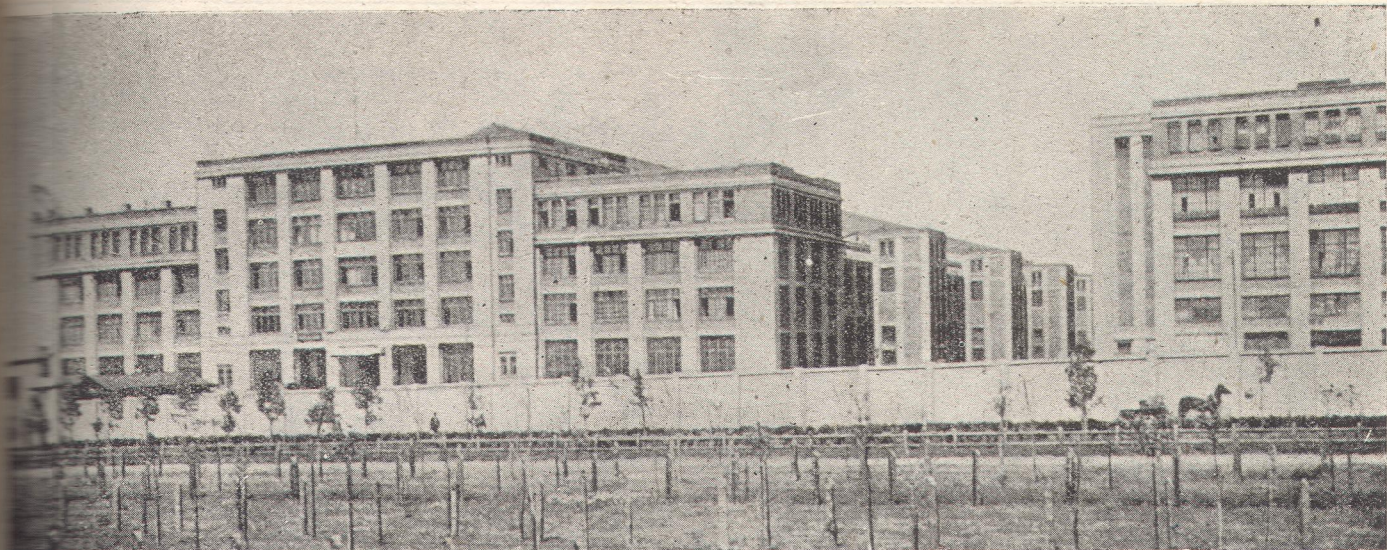

Зверху — голова правління Дальбанку тов. А. В. Борискін. Внизу — головний інспектор — В. Я. Меріїн

Основний оборот вантажів в Х.-С. залізниці становлять с.-г. продукти Північної Манчжурії, перевозка лісу, продуктів скотарства, південно-манчжурського та Надморського вугілля і т. ін.; у транспортному значінні залізниця величезну роль відіграв транзит з Сибіру до Надмор'я.

Мапа району Х.-С. З.

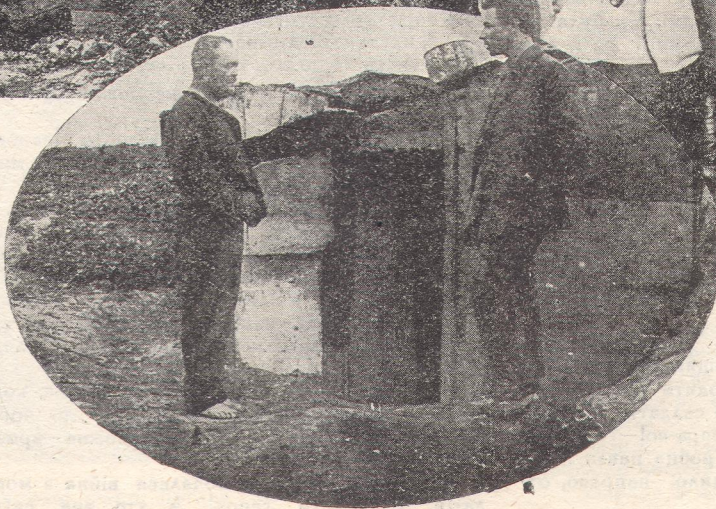
Провідник соціалістичного змагання—завод ДЕЗ

ВІЯВЛЕННЯ ПІДОЗРІЛОГО ЕЛЕМЕНТУ СТОЛИЦІ

Надзвичайно важка робота нашого карного розшуку полягає не лише з найрізноманітніших методів викриття злочинців, а ще головним чином, з заходів, що попереджують злочин. У цьому напрямкові карний розшук провадить безупинну й складну роботу.

Одним з профілактичних, так би мовити, заходів є виявлення сумнівного, підозрілого елементу міста засобом неспланованих відвідувань мешканців трущоб, землянок та клавішних склепів.

Нещодавно переведена нічна „регістрація“ такого еле-

менту дала до-
позитивні
відомості. Карно-
му розшуку по-
дало вияви-
ти досить цікаві
зразки з
представників
злочинного сві-

Вентиляція
систем прова-
диться система-
тно і кожного
виправдує
карного
розшуку.

Треба зазначити, що ця робота про-
вадиться у дуже несприятливих і навіть
небезпечних умовах для агентів карного
розшуку. Часто-густо злочинці ставлять
озброєний опір.

За спокій і лад у місті робітники
карного розшуку віддають своє здоров'я,
а іноді й життя.

На наших фотах—окремі моменти
з нічної облави, нещодавно переведеної
серед підозрілого елементу міста.

Карпати. Мощаницький ліс. Вигляд після наступу 24 грудня 1914 р. Огут цілком загинула 8 рота Пензенського полку

НОТАТКИ УНТЕР-ОФІЦЕРА

Пожовклі, заязозені аркушки польової книжки. Це щоденник унтер-офіцера 5 роти 121-го піхотного Пензенського, генерала фельдмаршала графа Мілютина полку.

Те що п'ятнадцять років тому олівцем занотовувалося по землянках та окопах Галичини й Карпатського узгір'я—тепер збігло, а в деяких місцях і зовсім стерлося.

Унтер-офіцер занотовував коротенькі події аж з самісінького олодощення мобілізації і до лютевих подій.

Звичайно, були перерви. Мабуть унтер-офіцер виходив із лав. А крім того ще зім'яті, заламані пожовклі аркушки не зберегли всього, що на них писалось.

* *

„Оголошено мобілізацію. Війна з Австро-Угорщиною та Німеччиною. З Чугуївських таборів, за кілька годин зібрались, рушили до Харкова. Збиралися в три дні. Чи була ця війна несподіванкою—хто знає,—але ж у кожній роті, вже з давніх давен, у шухляді канцелярського столу, за великими червоними печатками, переховувалися якісь таємні папери.

Тепер печатки зірвано і з них навіть чотові командири довідалися, що 10-й армійський корпус у випадку війни має швиденько посунутися до австрійського кордону, через Шепетівку...

„До кордону їхали потягом, зупинившись на кілька годин у Києві. У Шепетівці ночували, розташували палатки. Перша ніч без перевірки. І воно якось чудно. Особливо це позначалося у п'ятій роті, де перевірка ця завжди набирала неабиякого урочистого характеру. Про це варто розповісти, бо ж далі почнеться зовсім інша сторінка подій.

Відомо усім, що в кожній роті кожного полку щовечора провадиться перевірка—„перекличка“. Рота вишиковується в казармі правим флангом до ікони Георгія. Виходить фельдфебель у супроводі писаря, що запитує прізвища, а салдати відгукуються: Я! Я! Потім фельдфебель командує: на-пра-во!—і запівала заводить „Огченаша“. Запівала ніколи не робив павзи після команди фельдфебеля і тому завжди виходило: направо, отчєнаш!

У п'ятій роті ця звичайнісінька процедура проходила урочисто й суворо.

Кожного разу після команди „смирно“ фельдфебель міг басом вигукувати:

— Бфрейтор Омелян Головка!

І кожного разу правофланговий салдат лякав мертву казарми відгуком:

— Погиб во славу русского оружия!

Отак шанували героя, що загинув у японську кампанію. Пригадалося це ось чому.

З Шепетівки рушили до кордону пішки. На кордоні ніхто не чекав. Командир полку поздоровляв з переходом ворожий кордону, попередив, що з цього моменту набирає сили ськово-польовий закон і оголосив наказа командуючого Іванова про заборону методів фізичного впливу на нижчих чинів з першого кордону касується.

З плутаних слів наказу стрільці ясно зрозуміли, що їм уже будуть їх по мордах і різкою бити.

Тепер? А хіба ж раніш не можна було?

Ні!

Отой же самий Микола Юдович Іванов, що його сажали без довгого титулування Іудкою, за мирного часу сажали забороняв бити салдат.

Правда, наказ наказом, а життя життям.

Штабс-капітан Шевченко, коли вичитував цього наказу, товим та „отделенным командирам“, пояснював його так:

— Зрозуміли? Бити не можна! Навіть до гудзика торкнутися не смій! Людині можна все пояснити язиком. Зрозуміли?

Потім штабс-капітан Шевченко повертав обличчя плацу, де провадилися вправи, і не глядячи ні на що додавав:

— А коли він, сукин син, не слухав, коли він, дубовий лова, не хоче тямити,—заведи його до чорного двору, дай йому як слід морду... а бити не можна—зрозуміли? У казармі кругом ммарш!..

Так, ото, значить почалася війна з мордобобою наших дагів. Шанували героя! А хто зна, скільки той Омелян

...підзатильників скуштував, аж поки зробили його

Далі йдуть зовсім зіпсуті аркушки. Видко, що на початку зазначено числа й дні. Розібратися можна лише зі сторінки, що починається:

6 грудня 1914 р. Галичина. Розташувалися в селі Даво-...
О 2 год. вночі 5, 6 і 7 роту було викликано на допомогу...
...Полкові.

7 грудня. О 6 год. ранку другий батальйон пішов в атаку. ...
...височинь, що лежить на Південний Захід від містечка ...
...Узяли до полону двох австрійських офіцерів та 50 сал-
...3 нашого боку убитих та поранених—21 чол.

8 грудня. Батальйон перейшов у наступ. Вибив супротив-
...з окопів і посунувся вперед.

9-го грудня. Вдень стояли на старій позиції. Увечері
...в наступ, захопили село Чарно, де й заночували.

10 грудня. Рота стояла в с. Чарно біля костюлу. 20 хви-
...на 2-у, вдень, пішли в наступ, наблизилися до села
...і почали окопуватися.

11 грудня. О 5-й годині ранку посунулися до околиць
...Ширжини. Вночі увірвалися в село, залишене супротивни-
...Поза Ширжинами пішли в атаку, вибили австрійців
...завоювали у полон 119 солдат та 12 коней. У п'ятій
...втрата 53 стрільці.

12 грудня. На старій позиції.

13 грудня. 5 рота переведено до резерву за браком офі-
...та малою кількістю стрільців. У тимчасове командування
...вступив старший унтер-офіцер Рибаків.

14 грудня. Стоїмо в резерві в селі Розенбарг. Прийшли
...стрільці.

15 грудня. Також. Одержали пошту й подарунки з тилу.

16 грудня. О четвертій годині ранку виступили на пози-
...біля села Мощаниці".

Затерто.

18 грудня. О п'ятій годині ранку—атака. Вибили супро-
...з шандів. Захопили двох офіцерів та 181 салдата.
...втрата в 65 чол.

Іде отак разів зотри „переможемо“ супротивника та й зо-
...здачинемо. Зайняли Кам'янецький ліс і окопуємося."

Далі велика перерва. Що трапилося за цей час невідомо,
...на стор. аж 38-й дочитуємо:

...Отак у Кам'янецькому лісі стоїмо вже четвертий місяць.
...будемо дротяні огорожі. Супротивник теж. Розвідчики кажуть,

Німецький генеральний штаб підчас імперіялістичної війни:
Гінденбург, Людендорф, Гофман

Стояпи світової війни: Дуглас Хенч, Жофр та
Ллойд-Джорж

що у нього їх аж 60 рядів. За звесь час не бачили ані одного
австрійця. Сидимо собі, окопуємося і зрідка перестрілюємося.
Подій ніяких, крім того, що учора лупцювали різками рядового
Егора Колубенка. Десь у м. Ляховичі надригавсь прапорщик
Задорін і ледве плента-ся до позиції. Біля 5-ї саме роти він
зупинився, притулився до дерева і почав ригати. Побачив це
Егор Колубенко, звернув увагу товаришів та й каже:

— Ось, бачите, капітан з гвоздём загубив ключі од
заду.

Набив прапорщик Задорін Колубенка та ще й рапорта
написав. За це й лупцювали.

Які ж іще події, коли не воюємо, а перестрілюємося та
іноді грюкаємо одне в одного з гармат.

В ясні, тихі, теплі, квітневі дні, як раз пасхальними свя-
тами, і цього не стало. Тиша, ніби мовчки погодилися не псу-
вати святкового настрою. Було вільно ходити навіть поверх
брустверів.

* * *

Саме цими днями, тихими, безтурботними, вирішили піти
до супротивника і привітати його. Обговорювали це в землянці
таємно. Ротний командир хоча про це й знав, але наказав ро-
бити це так, немов йому нічого не відомо.

Сибіряк Гришка Архипов брав особливо жваву участь
в обговорюванні цього питання і надавав йому ширшого зна-
чіння, а ніж звичайному святковому привітання.

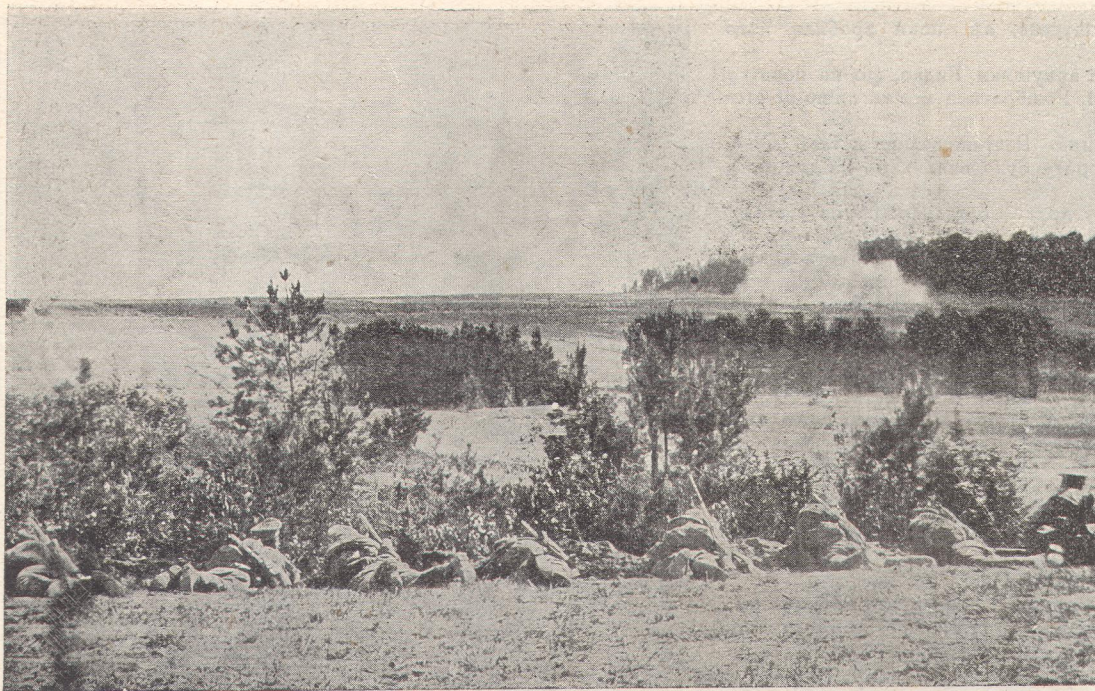
— А хіба австрійка не такий як ми? Що він мені, у „щі“
наплював? І земля його мені непотрібна! Земля у нас соб-
ська, ласкава: сніга довго живуть. Ох, язві його!—тута-ка—
сосна, тут-ка—піхта, тут-ка—кедр.

Вирішили йти на єврейську височинь. Це було усім відоме
уздір'я, що поза ним,—казали,—живе австрійський командир
батальйону, майор Франц Досталь—єврей. З призи́рством ди-
вилися наші командири на цю височинь:

— Зачухана армія: хто командує!

Так ось на цю височинь і вирішили піти. Узяли гармонь,
пасок, сала—й пішли. Між позиціями була залізнична колія—
посередині. Дійшли до колії, махнули біленькою хусточкою—
прийшли австрійці й повели до своїх шандів.

Одразу ж вразило те, що шанді, як підземні палаци: усе
до ладу, чисто, просторо, ледве не розкішно. Почастували су-

Західний фронт. Позиція біля міст. Ляховичі (г. дв. Мислобож). Вибух ворожого снаряду

противника паскою, самі випили кон'яку, заграли на гармоні та й почали тягти австрійців до себе в гості.

Не хочуть. Треба дозволу батальйонного. Пішли до нього їхні офіцери. Чекаємо. Кортить побачити, що воно за командир. Нарешті приходить майор. Стали струнко. Один з офіцерів їхніх перекладає наше прохання.

Майор хитнув головою, всімхнувся і тихо став говорити, звертаючись до льойтенанта. Льойтенант переклав:

Я дуже схвилюваний, що можу переконатися у великодушності свого ворога. Але ж дозволити своїм салдатам завітати до вас не можу. Різні у нас умови. Можливо й я б на вашому місці пішов би вітати супротивника, але ж... лише тоді, коли б я, отак як ви, стояв на ворожій землі. З чим я зараз піду вітати вас? Перекажіть своїм командирам мою подяку й передайте їм оці ящики з сигарами.

Так з сигарами лише й повернулися. Жваво розпитували наші офіцери про „жида-полковника“, палили сигари й лаялися. За цю візиту до супротивника всі вчасники „кампанії“ дістали позачергового вартування у „секретах“ на протязі тижня та були призначені до прикриття на випадок відступу.

Чекати довелося недовго.

18 квітня 1915 року. Кам'янецький ліс. Зранку несподівано почалася канонада. Така, що її не чули ще ні разу. Артилерія супротивника мов оскаженіла. Б'є з важких гармат. Здіймає шанцеві будівлі цілими чотами. Увечорі не витримали останні бійці і почався відступ цілою армією. Стало відомо, що 48 дивізію оточено разом з командиром Корниловим.

20 квітня—3 травня. Не зупиняючись більш як на кілька годин, чимчикуємо аж до річки Сан. Тут стоїмо два дні. Тікали так, що німці (а то ж славнозвісні сім баварських корпусів звалили нас з Карпат) не встигали наздоганяти. Підраховуємо втрати... Та легше підраховувати те, що залишилося. На роту виходить по 18—20 чол. А в газеті „Русское Слово“ писали: „3-го травня № армія розгорнулася на р. Сан“. Розгорнулася!

Нема чого щоденно записувати та й ніколи. Йдемо без зупинки. По дорозі западали Брест-Литовськ. Прямуємо до Полісся. Спалили станцію Травники, майже знищили містечко Барановичі. Вірніш—донищили. Бо ж тут була ставка Миколи Миколаєвича—довгого, і козаки, тікаючи, зробили своє діло.

Біля містечка Ляховичі нарешті зупинилися, окопалися і знову почали жити на постійному становищі.

Через кожні три тижні почали ходити в резерв на відпочинок. Жили в селі Велика Лотва. Позаводили знайомства з білорусами, почали приятелювати, а нарешті й одружуватися. І було це цілком на законній підставі.

Затяглася війна. Отут у Пинських болотах стояли аж до самісенської лютневої революції. Одного разу кинулися були в атаку всією другою армією,

що її кинув на знищення генерал Еверт, бажаючи зробити подарунок Маврикію II в день його анніверсарію. 6 грудня, — поклали на білу дротяної ваги супротивника 25.000 — та й заспокоїлися.

Так от розміркуйте, у ставці, що становить для армії важке та й рішили давати місячні пуски до батьківщини рим салдатам, а крім того дозволили одружуватися навіть у лінії фронту розташовання. Не замішала, а весілля.

Навіть австрійці зазували. У тихий час обох боків була мовчазна умова не зачітати куди салдат, коли вони копали зі свого берегу березову воду в річці Шара. Ведьма. Так ото як йдуться біля річки австрійці і глузують“.

Далі в щоденнику терто багато сторінок, лише наприкінці чітко писано:

...Стоїмо в резерві

у Великій Лотві. Вчора з важкої гармати супротивник обстрілював село години три. Запалено кілька халуп. Декого з наших мешканців убито. Вбито й нашого хазяїна, Василя Васильовича. Увесь день галасувала жінка:

„Заступник мой, господарік, покінул свої деткі да атакує себе. Як я буду їм розказивать, да ані мене не послухають. Хто ж їх будя годувать? Атіхліл себе, мой господарік, а я буду яво шукать. Пайду до поля та й обярнуся: де ж мой та подарік—няма, приду на двор—няма.

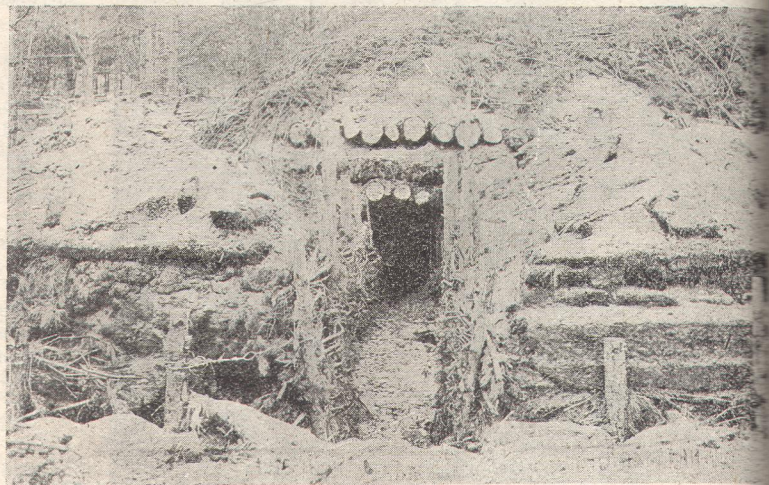
„Покінул стежечкі, покінул межечкі. Да вийдуть на поле чужіе господаріки орать, да своє поле находятъ, а мого господаріка ня будя. До кого я буду посмлатъ деткі малія да гуляй. Все треба мовму сердцу снести. Ой, хто ж нас будя, та мочка моя, гадувать“...

* * *

Прапорщику Задоріну оголошено в наказі догану і увільнено з командира роти. Свавільно пішовши з позиції до містечка Ляховичі, прапорщик Задорін довго п'ячив, а потім сів на коня та так верхи і в'їхав у крамничку, де його коня перелав каний хазяїн годував шоколадом. Крім того, прапорщик Задорін наказав двом салдатам забрати у мирного мешканця самовар, що вже кипів, і нести його до позиції.

— Хочу батальйонного почастувати.

Під ескортом Задоріна салдати несли самовар. У приміщенні заблукали, потрапили до штаба полку, де прогулювався командир полку. Наслідок—наказ."

Землянка. Позиція біля містечка Ляховичі

2-го березня 1917 року. Одержали газети від 2-го Мещинського уряду. Увечері скликали представників рот і утворили в окопах полковий комітет. Гончарука заарештували. Забороняв читати вголос. Пішов гармидер. Офіцери утворили комітет. У резерві весь час мітинги. Усі до наступу, а йти ніхто не хоче".

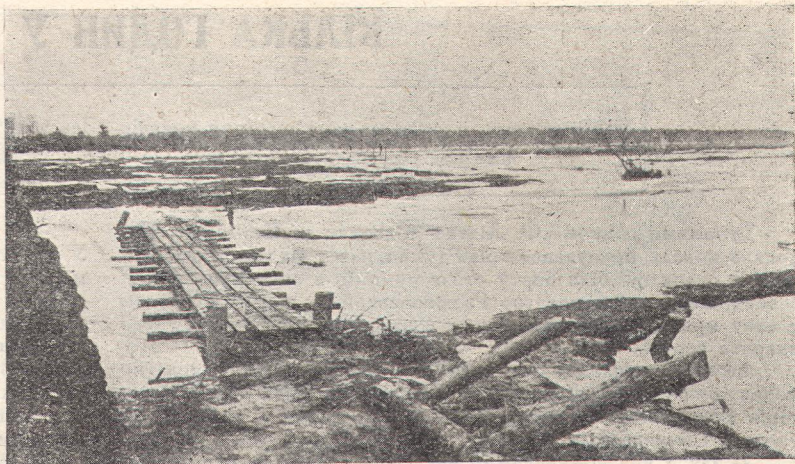
Завдання поповнено поживками аркушки. Решта їх знайдеться в книжці. Розібрати можна лише: одержали телефонограму про підвищення телефоністам і взагалі військам зв'язку. Підписався генерал Корнілов..."

Відомлення про виступ Корнілова. За наказом комітету встановили своє вартування по телефону штаба полку..."

Великий мітинг. Промовці пропонують накласти палке обговорення. До нашого полку приїхав член Петроградської ради.

Вечірні хвилини 30. Ура! Ура! Підемо! Потім стали мітингувати, що й як. Головне, чи не поділять з нами.

— Не глядіть там, сукини сини!

Місток через річку Ведьму

Станція Травники

— Іч, слабкувато! Гришка йому дав козира— рити нічим!

— Оччїнь ясно! Он йому дав пити й їсти...

А справа була в тім, що за кілька днів до мітингу привезли до полку новий одяг. Були лише штани.

Сорочки обіцяли надіслати згодом. Салдати хвилювалися з цього приводу, а Гришка Архипов використав його для того, щоб спантеличити промовця.

Отак у наступ і не пішли. Не допомогли в цій справі й маневрування на нашому фронті жіночого загону Бочкарьової. Бажаний моральний вплив перетворився на антиморальний. Вояки Бочкарьової користувалися зневажливостю. Звідси й нісенітниця про легковажну поведінку жіночого загону, який насправді тримав себе суворо неприступно.

Не любив бочкарьовців за те, що втручалися в справу саме тоді, всім набридло воювати, коли була велика тяга до дому.

Уговорювання не допомогли. Гришка провадив переговори з аматорами наступів:

— А навіщо, язві його! Що він мені — хіба ворог? Я з ним не сварився. Хай собі австріяка живе спокійніше... А землі у нас багато, земля у нас собська, ласкава: сніга у нас живуть довго. Тут ка—сосна, тут ка—піхта, тут ка—кедр".

В. Іволгін

Гришка Архипов з того часу побував у австрійців, змінив представником його і в комітет, його мітингів висовують.

— А дозволяйте мені запи-

— Будь ласка.

— Скажіть, любий товариш по вашому: що ліпше — життя чи смерть?

Представник Петроградських Салдатських Депутатів відводить очі, здивовано питає по тисячній масі й шукає відповіді.

Замерло все. Тиша.

— Ну, зрозуміло—життя.

— Ага, життя!—переможньо каже Архипов, — а чому ж його, сорочок не ви-

Представник петроградських Депутатів знову піднімає плечима, розводить руки й усміхається і схоплює турбуну.

А за слід йому несеться га-

Західний фронт. Дротяні огорожі біля річки Шарг

КІЛЬКА ГОДИН У СТАМБУЛІ

Цим дописом починаємо ознайомлення читачів „Всесвіта“ з рейсом „Лідтке“. Тов. М. Трублаїні вже надіслав багато матеріалу, що його друкуватимемо в дальших номерах

Туманним ранком „Ф. Лідтке“ підходив до Стамбулу. Пароплав поволі просувався крізь туман, раз у раз подаючи гудки. На спардеку, біля борту стояв сумний, з виглядом повної безнадійності, кінооператор Радзіковський, встрайши поглядом у сиву мряку, що вкривала море й заховала від об'єктиву його апарата береги.

Легесенько плюскалося море біля бортів, майже непомітно пожитуючи судно. „Лідтке“ сидів глибоко в воді. Троє кочегарів тягали відрами воли, сміття й перегарки з машини на спардек і викидали їх у море.

— Ну й повзе!—зауважив пахкаючи цигаркою один з матросів чорному замазаному сажею кочегарові, що з відром вугільного сміття підійшов до борту.

— Милі три на годину, а то й менше. Ледве ворушиться машина,—відповів той.

Новий гудок припинив розмову. Десь ліворуч заховався в густому молоді туману пароплав. За хвилину, здалеку, праворуч почувся рев сірени.

— Беріг видно!—хтось вигукнув з півбака. Справді, праворуч крізь туман можна було вглядіти обриси берегової лінії. Відтіля за невеликими перервами долетів рев сірени. Громив чорний гарматний постріл.

На капітанському мостку капітан і два помішники. Другий помішник, Юрко Іванович, уважно вдивляється у туманний обрій крізь великий морський бінокль.

— Боцман, лот!

— Єсть!

Лот зі всього розмаху полетів у воду.

— Вибирай!

Раз-раз! Раз-раз! Зашуршав мокрий лінь об планшер.

— Пронесло!

Спереду з'явилась гора. Здавалося, що пароплав прямував просто на беріг. Праворуч на березі проглядали якісь будівлі.

На півбаку збились група матросів та кочегарів, що вдивляючись у далечинь висловлювали нетерпіння й гуторили про Босфор.

Збоку сіпнув вітерець і почав розганяти туман. В той же час на фок-шоглі знявся лодманський прапор. Він викликав лодмана. За лодманським поповз жовтий карантинний, що викликає портового лікаря.

Проїшли Кавакі. „Лідтке“ у Босфорі. Перед нами розгорнулись краєвиди околиць Стамбула. Минаємо Бейкос, Буюкдере, Румелі-ісар, Анатолі-ісар, Тарабію, Екі-Кйюй, Пашабакчу.

Кочегар, татарин Абібулаєв, що близько двох років жив у Стамбулі, радісно вигукує назву кожної знайомої околиці.

Перед полуднем „Лідтке“ кинув якор у тисячі футах од берегу майже напроти колишнього султанського палацу.

Легенький катер привіз до нас портових урядовців, лікарів та поліцаїв.

Швидко закінчивши всі формальності, капітан заїхав на беріг, залишивши неприємну новину. Цього дня Стамбул святкував роковини свого визволення од окупантів. В місті святкували і це ставало на перешкоді для негайної видачі перепусків на беріг. Перепуски могли видати лише другого дня. Одночасно на пароплаві шарились чутки, що сьогодні ніччю ми залишаємо Стамбул. На беріг пустили лише шість чоловіка. Їм було доручено домагатись всіма силами видачі перепусток сьогодні-ж.

З нетерпінням вештались ми по всіх закутках пароплаву, здалеку милуючись містом, мріючи про його вулиці, закриті од нас великими будівлями, деревами та горою. Мабуть там десь, саме в цей час, проходили демонстрації, відбувались мітинги, місто було оздоблено плакатами й прапорами. Так ми уявляли собі це свято.

В Золотому розі загули гудки турецьких пароплавів. Вони салютували. Могутній гудок „Лідтке“ приєднався до них. Два турки, що були в той час у нас, на салют льодорізу всяка од задоволення і показали руками на сусіду—великого похмурого англієця, що стояв не далі як за півтора метрів од „Лідтке“ і дотримувався суворої мовчанки...

Нарешті повернувся й капітан.

Він привіз команді перепуск на беріг. Сьогоднішній вечір ми могли провести у Стамбулі, завтра о десятій ранку підіймаємо якор.

Малий Махомед, здерши з п'ятьох дві ліри, на своєму яліку-душегубці доставив нас на беріг.

Був вечір. Крізь темряву, з моря, світили вогники. У перспективі—вулиця, освітлена лихтарями. Вулицей майнув трамвай, майнуло авто, десь близько чути незрозумілу мову.

Куди.—Звичайно на Перу! Але як її знайти?

Рушили на освітлену вулицю. Вона була освітлена досить безлюдна. Крім трамваїв та кількох авт зустріли перехожих. Але вони нас не розуміли.

Лише на розі пощастило роздобути шофера, що принаймні півсотнею руських слів. Цього було досить.

Машина понесла вузькими вулицями Галати. Не звинувачували. Це було на розі трьох вулиць біля консульства. Пер д візитою до консульства, куди ми збирались було поглотитись.

Тепер вечеряти, розізнати ноги й швидше до консула.

Вулиці заляті світлом, переповнені автомобілями, реклами, кафе й шантани, зустріли нас. Ми швидко поспішали вперед у натовпі.

В одному місці зустріли своїх. Вони йшли в протилежну напрямку.

— На пароплав вертаєтесь?

— Куди там! Ще навколо себе роздивитись не встигли. Ми вже два дні без інформацій. Газетний кіоск працює наче магніт.

— Рус газет, журнал єсть?—звертається один з газетяра сподіваючись, що той відповість йому стамбульним міжнародним діалектом.

З кіоску чути ламану руську мову—мішанину з французькими й німецькими словами. Нам протягують міляку „Последние Новости“, ризьке „Слово“ та паризьку „Иллюстрацию“.

— А радянські в? Советіше.

— Но. Но.

Емігрантські білогвардійські видання з їхньою руською ортографією, з ягями та твердими знаками, з віддую чекіста, нарисами про радянську жіночу політику своєю жіночою сторінкою викликають сміх.

Під наголовком: „Кухарка зможе керувати державою“ щено фотографія мітинга чи демонстрації хатніх робіт Харкова з такою підтекстовкою:

„Митинги, демонстрації протеста, забастовки — до сих пор обычное явление в „единственном на свете социалистическом государстве“. Приводимая нами фотография изображает из таких сценок. На этот раз бунтуют советские кухарки, знамениты на демонстранток—цитата из Ленина: „Каждая женщина может управлять государством“.

Хотілось би мені, щоб цю фотографію побачили наші ківські хатні робітниці й пригадали, коли це вони так виступали проти радянської влади. Чи не 8-го березня року?!

Рушаємо далі. За двадцять хвилин автомобіль зустрів на одній з малоосвітлених вулиць перед величною якогось подвір'я з великим будинком. Серп і молот радянського гербу на табличці золоті літери не залишали жодного сумніву, що ми дійшли до мети.

Незабаром, розташувавшись у біліярдній кімнаті радянського клубу навколо невеличкого чайного столика разом з консулом, ми слухали його.

— Пізенько ви до нас завітали,—сміється консул, зводячи на годинника.

— Ви ж розумієте, що в нашому розпорядженні лише кілька годин.

Сині пасма диму пливуть над нами. Жвава розмова затяглася до пізньої ночі. Сотні запитань зриваються з уст, але чи можна вичерпати все у цій розмові. З годин набитою цифрами, фактами, пропозиціями й порадами, з гід години вночі ми повертали на пароплав.

...Знов машина пронесла нас спорожнілими вулицями на Галату повз пристань і зупинилась біля берега. Після цих розшуків з якогось темного закутку витягли чотири перевозчиків і після шафеного торгу вони повезли нас душогубками на пароплав.

Тиша, прозора місячна ніч звисла над Босфором. Поодинокі сплески весел порушують тишу. Стамбул зник у далечині.

Лише кілька годин ми пробули там.

М. Трублаїні

„ВИРОБНИК-

ЧОБОТАР“

В нас у Харкові всіх чоботарів зібрало вкупі кооперативне об'єднання—„Виробник-Чоботар“. Щось 750 дорослих і 110 учнів—підлітків Харкова кинули насиджені місяці, шило та дратву. Їх бачити можна на великому колективі. Там де охорона праці вимагає, щоб було світло, свіже повітря, щоб людей не експлуатували. Там де культкомісія вимагає відчислити на культфонд, на культурний куток, на проведення культроботи. Де колишніх кустарів, закинутих, примушують вивчати мову, пропонують газети, де вони беруть активну участь у соціалістичному змаганні, беруть участь в соціалістичному будівництві Радянської країни.

„Виробник-Чоботар“—кооперативна артіль на гроші самої громади—збудувала фабрику взуття на Мороховецькій наб. Більш за 100.000 карбованців асигнували на це будівництво. Фабрика зараз на повному ході.

— Дрібні кустарі, що не мають високої кваліфікації—ремонтники не забуті. Їх об'єднано у дві майстерні, де ремонтують взуття.

До Харкова з'їхалося багато вірменів, які виробляли чевяки, національне кавказьке взуття. Об'єднали і їх. Сто двадцять чоловіків—це чев'ячний цех. Вони виробляють спортивне взуття, більшістю.

Картину плянів „Виробника-Чобо-

тара“ доповнює шкіряний завод у Богодухові і такий самий завод у Чугуєві, що його закінчують будівництвом, продукцію якого будуть випускати виключно для селян.

Соціалістичне змагання з київською фабрикою взуття „Чоботар“ привело до того, що у „Виробника-Чоботаря“ на Харківщині значно поліпшало виробництво.

Недарма бо на Всеукраїнському з'їзді Рад Г. І. Петровський, оглядаючи продукцію „Виробника-Чоботаря“, що її було виставлено як подарунок з'їздові, сказав, що „це

вже велике досягнення фабрики“.

Фабрика могла б вести ще й другу зміну, можна збільшити майстерні та для цього треба,

щоб Українбанк збільшив свій ліміт, бо власних коштів на це в „Виробника Чоботаря“ не вистачає. Друга зміна втягне до артілі неорганізованих ще кустарів.

Тоді не буде кустарів, шевці—одинокі посядуть таке самісеньке місце, як металісти, шахтарі у великому колективі, що зветься трудящі країни Рад.

**Харківське Продукційно-Складачно-Сировинне
Кооперативне Т-во**

„ВИРОБНИК ЧОБОТАР“

Харків, вул. Вільної Академії, 20

ВИРОБЛЯЄ:

Взуття чоловіче, жіноче та дитяче селянського типу (механічне), а також міського типу (рантове)

Шкірзаводи має в м. Богодухові, м. Чугуєві.

Ф-ка взуття для виробів спорт. взуття (Харків, Кінний майдан № 18)

**В КОЖНІЙ ШКОЛІ, КНИГОЗБІРНІ, ХАТІ-ЧИТАЛЬНІ, В КОЖНОМУ КЛЮБІ,
ГРОМАДСЬКІЙ УСТАНОВІ, СКРІЗЬ. ДЕ ЗБИРАЮТЬСЯ ЛЮДИ, ПОВИННІ БУТИ
ПОРТРЕТИ УКРАЇНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ**

„Альбом портретів українських письменників“, 20 великих портретів письменників-класиків розміром 23 × 35 см., робота художника Ю. Садиленка. До альбома, додано біографічні нариси про письменників, написані проф. М. Зеровим. Ціна альбома 2 крб.

ЗАМОВЛЯЙТЕ ПОРТРЕТИ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА: Великі у фарбах, ціна 20 коп. шт.
Маленькі у фарбах, ціна 3 коп. шт.
Портрети великі надсилаються не менше, як 5 штук. Маленькі не менше, як 50 штук.

Д-р СЛАВІН „ЗДОРОВЕ ЖИТТЯ“ 3-є видання, лікарський poradnik, в книжці багато малюнків, описано всі хвороби й їх лікування водою, сонцем і аптечними ліками, в книжці вміщено розділ про полове життя, аборти та як запобігти вагітності. Ціна 2 крб.

Д. КУЧМА „НА ДОПОМОГУ ВЧИТЕЛЕВІ“. Методичні зауваження до переведення педагогічного процесу та взірцеві робочі плани для шкіл соцівху 1-го концентру. Видання 3-є перероблено й доповнено, 378 стор. Ціна 3 крб.

Григор САБАЛДИР Великий Практичний СЛОВНИК в палітурці. Переопініено з 3 крб. на 2 крб. 25 коп. Російсько-Український

В. КОРОЛІВ „СКОТОЛЕЧЕБНИК“ Ветеринарні поради. Видання 3-є, випр. й допов. з малюнк. Ціна 75 коп.

В. НЕСТЕРВОДСЬКИЙ „ПАСІКА“ Підручник пасічництва. Переопіні. з 2 крб. 50 коп. на 1 крб. 25 коп.

Проф. **ОРЛОВ В. Н.** **„МАТЬ И ДИТЯ“** Настольная книга для женщин, с 92 рисунк., на русск. языке. Ціна 2 рубля 85 коп.
и др. **М. З. ШЛАК**

Замовлення надсилайте: м. КИЇВ, вул. Воровського, № 19, Книжекспеду „ВІСТІ ВУЦВК“. Книжки надсилається негайно, без завітку, післяплатою.

КНИЖЕКСПЕД

ПРОДОВЖЕНО ПЕРЕДПЛАТУ

НА

НА БАГАТОІЛЮСТРОВАНІЙ ЩОМІСЯЧНИЙ
ЖУРНАЛ ЛІВОЇ ФОРМАЦІЇ МИСТЕЦТВ

НА

1929

РІК

НОВА ГЕНЕРАЦІЯ

1929

РІК

За редакцією Михайля Семенка

В КОЖНОМУ НОМЕРІ ПРОЧИТАЄТЕ:

ліві вірші, оповідання, романи, репортажі, памфлети, фейлетони, статті з теорії і практики лівих течій мистецтва: літератури, кіно, малярства, архітектури, театру, побуту й ін. референції й огляди лівого мистецтва, закордону й СРСР і т. ін.

**РІЧНІ ПЕ-
РЕДПЛАТ-
НИКИ**

В КОЖНОМУ НОМЕРІ ПОБАЧИТЕ:

репродукції й фото з лівого малярства, архітектури й ін.

**ОДЕРЖУЮТЬ
БЕЗПЛАТНО
ДОДАТОК**

ВЕЛИКИЙ „КОБЗАР“ М. СЕМЕНКА

ЦІНА ЖУРНАЛУ: на 12 міс.—7 крб., на 6 міс.—3 крб. 75 коп., на 3 міс.—2 крб., на 1 міс.—70 коп.

Окреме число в роздрібному продажі—75 коп.

ПЕРЕДПЛАТУ ПРИЙМАЮТЬ: Сектор періодвидань ДВУ (Харків, Сергіївська пл., Московські ряди, 1) та уповноважені періодсектору скрізь по Україні.